Бары дойдулар пролетариддара, холбонуг!

САНГА ОЛОХ

ХАЬЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТЛАҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ ДЕПУТАТТАР ӨРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 154 (6759). | 1988 сыл. Ахсынньы 24 күнэ. СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

Сүөһү кыстыгар — партийнай кыһамньыны

Общественнай сүөһү кыстыгын саамай эппиэттээх, быһаарылаах кэмэ саҕаланна. Оройуон экэнэмиистэтын быһаарар бу салаҕа үлэлиир бары кадрдар инниләригэр — рабочайыттан салайааччытыгар тиийэ — бийиргы кыстыкка коммунистарга, агропромышленнэй комплекс бары үлэһиттэригэр ССКП КК Сүүгэр дьиҥ практическай дьаланнан эппиэттэһиҥ соругэ турар. Маныаҕа ураты эппиэтинэс бары сүһүэх партийнай тэрилтэлэргэ, партгруппаларга, хас биирдии коммунистка сүктэриллэр.

Оройуон бийиргы кыстыкка кирбиилэрэ чуолкайдар: биир фуражнай ынахтан ортотунан 900 кг үүтү ыаһын, ыччат сүөһү тебэтүгэр тиксэриэн 80 кг төлөһүтүүнү ситиһии, государстволаҕа тутаргылаах сүөһү орто ыйааһынын 335 кг тиэрдии, ынах сүөһү көнньүнэн өлүүтүн 20 бырыһыанынан үонна сылгы охтуутун 50 бырыһыанынан аччатыы, төрүүр ынаҕы жингутуурдук буоһатыы.

Итиннин кирбиилэри ылар ыахтар баалдар диэн ССКП райкома сыаналыыр. Ол курдук, бийиргы сүөһү аһылыгынан хааччыллыыбыт быһыгынытаҕар ордук, ферялаага көрүлүүр аһылык структурата зоотехническай көрдөбүлгэ эппиэттиир. Урукку дьыллардаҕар кыстыкка киирии куһаҕана суохтуун тэриллибитэ. Фермаларга кадрдары аттаран туруоруу сүүһүнэн сөптөөх. Ребочай дьону бүтэйиктээх үрдүк производственнай көрдөрүүлэргэ, бородуукуссуйаны аахсан барсы ылыыга көҕүлүүр тэрээһини санга көрүҥнэргэ олохтоһоллор.

Ханна партийнай кыһамньы ууруллар, кадрдартан эппиэтинэс ирдэнэр сирдэригэр кыстын да кэмигэр сүөһү бородуукуссуйатын быһа түһэрбэт кыахтар баалларын аспыт ыйдар көрдөрдүлэр. Холобур, кыстык икки ыйыгар Болтоҥо отделениета үүтү государствоҕа туттарыыны былаанын 174,5 бырыһыан толорбута. Үүт-ас ити курдук дэлэйчи ыаныытынар коммунист Н. М. Слепцов салайар көрмөцөвын бородуукуссуйата быһаарар оруоллаана. Хомойуох иһин, сорох партком эһ ылык сыахтарын үлэлэтиини сайа хонтуруоллаабатылар. Ол түмүгэр ороЙуоммутугар баар 17 сыахтан дьыл баччатыгар диэри 6-лара бородуукуссуйаларын биэрэ иликтэр. Ол курдук, көрмөцөвын үлэлиитэх Хоптоҕо отделениета кыстык икки ыйыгар үүтү туттарар быһаанын аҥарыттан эрэ ордугун толорбута. Онуоха сыахтааҕы партийнай тэрилтэ (секретарь Н. К. Аргунов) күүтүннээх дьаһалы ылбата.

Биллэрии курдук, ССКП КК Сүүгэр сүөһү үлэтигэр бэдэрээтэ, ордук аренданы, киэҥник киллэрии соругу туруоруллубута. Бу дьыала биһиэхэ хайдаҕый? Бэрт үһүн кэмиэ кэпсэтиһии, дьүүллэһии кэннэттэн бастаны сэмэй саҕалааһыннар эрэ баалларга диэххэ сөп. Арендаай бэдэрээтэ кэлимник олохтоох һүҥэга ССКП райкомун бюротун муус устардааҕы ууруаҕын толоруу партийнай тэрилтэлэриттэн ситэтэ суохтук хонтуруолланар. Билигини туругунан инни эрэ совхоз арендаай сыһыаннаһыылары олохтуу сатыыллар. Олорго коммунистар П. Ф. Максимов, М. П. Михайлов, ССКП обкомун чилиэнэ И. И. Коркин, Р. С. Барашков курдук рабочай коллективтары ноҕуллэччилэр баалларга. Холобур, П. Ф. Максимов Килэҥкигэ «Эрэмнэй» ферма старшайынан үлэлиэриттэн арендаҕа киирбит бу коллектив үлэтэ тосту көнно, ферма хаалыыттан таҕыста. Оттон Одьулуунга Р. С. Барашков быраҕыллыбыт хотону санардан оторон онно дьоҕус механизацияны киллэрэн, электроэнергияны муҥутуурдук туһанан, дьиҥ-чахчы хаһаайыныгы дьаһанан 40 тиһэҕэ ынах кыстатан туруорар. Эмиэ ити курдук, урут ферматтан тэйиччи туһаайыллар структурата зоотехническай көрдөбүлгэ эппиэттиир. Урукку

Уобаластааҕы XXXV партийнай конференция делегаттара

Бүтүн Чурапчы оройуонунааҕы партийнай тэрилтэттэн делегат, «Холбос» республикатебсоюз бырабылыанньатын председателэ Д. Д. Попов уобаластааҕы партийнай конференция үлэтигэр кыттар. Биллэрин курдук, быйыл тэрилиэбитэ 70 сылын бэлиэтиир «Холбос» республикатебсоюз соторуталаҕыта буолан наспыт съеһин түмүгүнэн кини бырабылыанньа председателинэн хаттаан быыбардаммыта. Д. Д. Попов кэлиэ сылларга идэтинэн ыарахан үлэлэһэр систематыгар ситиһиилээхтик үлэлээбитэ, кэлин советскай партийнай үлэҕэ сылдьыбыта, Өлүөхүмэ райсоветын исполкомун председателинэн талыллыбыта. 1977 с. «Холбоһу» саҕалаһар.

Дмитрий Дмитриевич аҕыйах хонуктаабыта оройуонтан кэлэ сылдьан биһиги хаһыаппытыгар интервью биэрдэ.

Нэһилиэнньэ интэриэһин көрүөхтээхпит

—Республикатебсоюз систематыгар структура уларыйыытын сиһилии быһаарбаккын эй?

—Урукку оттугэр эргиэн салаалыы бүтүмүүтэ биһиги системабытыгар баар 70 райпотребобществоттон элбэх штаттаах бырабылыанньалаҕыттан ыытыллаллара. Бары инэстэтээҕи эргиэн точкаларга райпо ыйыытын-кэрдиитинэн үлэлиилэрэ. Эргиэн үлэһитэ оччо улахаһа да суох боппуруускуй хайаан даҕаны бырабылыанньаттан быһаарсарар усулуобуйата сложуйбута. Ол түмүгэр эргиэн салаһыттан нэһилиэнньэ тэйитиллибитэ, - пайщик таахтар быһаарар күүстэрэ суох буолбута, формализм силигилээбитэ. Оннук аһара киинэһиин ордук улахан охсууну тыа сирдэриилээҕи кырыы учаастактары эргиэннэн хааччыйыыга оҥорбута. Атыннык эттэххэ, социальнай сайдыыга улахан хоромньу оноһуллубута. Эргиэни хонтуруоллааһыҥа үлэһиттэр кини араталарга ыйыттыбат этэ. Оттон биллэгин миэстэтигэр бэйэлэрин бэйэлэрэ дьаһаһар, нэһилиэнньэлэригэр отчуоттуур сельполар тэриллибилэр. Сельполары тэрийэн сүрүн сыала-ыһаҕа ахтылыыбыт бэрэмүтэ суох кэстүүлэри туоратыыга, тыа сирин нэһилиэнньэтин эргиэннэн хааччыйыыны туһсарыыга сытар. Иккиһинэн, сотоотуопкалааһыны, ордук ас-үөл бородуукталарын хомуйан атыыга таһаарыыны кэҥэтэн соруга туруоруллар. Сельполар бу өттүнэн элбэҕи оҥорор ыарахтаахтар. Үсүһүнэн, «Сельхозтехника» диэн аатталлаччыллар тэриллиэхтээхтэр. Олор комолөрүнэн миэстэтигэр олохтоох сырьену туһаһан халбаһы, кондитерскай оҥоһуктар, алкоголга суох утахтар, сахардаах минньигэс оҥоһуктар бэлэмнииллиэхтээктэр, эти ыһааҕыны, оҕуруот уонна сир астэрин астааһын, олоруһан эргиэни тэриллиэхтээх. Оннук сыахтар совхоздар кини уһаайбаларын ахсын баар буолуулларын ситиһиэхтээхпит.

—Саҥалыы тэрээһини туох түмүктэри биэрдэ?

—Билигин быһа-баччы этэргэ чэпчэкитэ суох. Ол эрээри бастакы түмүктэр баалларбыт. Туохха-ниэкк инниһэ, кооперативтар ортолоругар үлэни аҕаан-суоттаан тэрийэ сатааһын баар буолла. Ол түмүгэр ночоттор сарбыллаллар. Холобур, аспыт сыл түмүгүнэн «Холбос» системата барса суох үлэлээбит эбит буолларына, быйыл 5 мөл. солк. кэриҥэ барыйы ылыахпыт. Табаар эргиирэн үүнүүтүн тэтиҥэ түргэтээтэ. Ол курдук, тыа сирин нэһилиэнньэтигэр табаары эргиини үүнүүтэ государственнай эргиэнниээҕэр хас эмэ бүк улаатта.

—Чурапчы райпотребсоюһун үлэтэ «Холбос» бырабылыанньатыгар хайдах сыаналыыр ыларый?

—Лена илин эҥэрингэр ортоолулар ахсаннарыгар сылдьаллар. Сүрүн былааннарын толороллор. Кэннини кэмнэ оройуонтан эргиэн материальнай-техническэй базатын бөҕөргөтүүгэ улахан ыһаммыы уруллар буолла дии саныыбын. Бу боппуруоска райпотребсоюз даҕаны, райсовет исполкома даҕаны элбэхтик туруорсаллар, миэстэтигэр үлэни ыыта сатыыллар. Өһүлэ оройуон кинигэр тэтиҥэр олохтоох сырьену туһаһан халбаһы, кондитерскай оҥоһуктар, алкоголга суох утахтар, саахардаах минньигэс оҥоһуктар бэлэмниллиэхтээктэр, эти ыһааҕыны, оҕуруот уонна сир астэрин астааһын, олоруһан эргиэни тэриллиэхтээх. Оннук сыахтар совхоздар кини уһаайбаларын ахсын баар буолуулларын ситиһиэхтээхпит.

—Саҥалыы тэрээһини туох түмүктэри биэрдэ?

—Билигин быһа-баччы этэргэ чэпчэкитэ суох. Ол эрээри бастакы түмүктэр баалларбыт. Туохха-ниэкк инниһэ, кооперативтар ортолоругар үлэни аҕаан-суоттаан тэрийэ сатааһын баар буолла. Ол түмүгэр ночоттор сарбыллаллар. Холобур, аспыт сыл түмүгүнэн «Холбос» системата барса суох үлэлээбит эбит буолларына, быйыл 5 мөл. солк. кэриҥэ барыйы ылыахпыт. Табаар эргиирэн үүнүүтүн тэтиҥэ түргэтээтэ. Ол курдук, тыа сирин нэһилиэнньэтигэр табаары эргиини үүнүүтэ государственнай эргиэнниээҕэр хас эмэ бүк улаатта.

—Чурапчы райпотребсоюһун үлэтэ «Холбос» бырабылыанньатыгар хайдах сыаналыыр ыларый?

—Лена илин эҥэрингэр ортоолулар ахсаннарыгар сылдьаллар. Сүрүн былааннарын толороллор. Кэннини кэмнэ оройуонтан эргиэн материальнай-техническэй базатын бөҕөргөтүүгэ улахан ыһаммыы уруллар буолла дии саныыбын. Бу боппуруоска райпотребсоюз даҕаны, райсовет исполкома даҕаны элбэхтик туруорсаллар, миэстэтигэр үлэни ыыта сатыыллар. Өһүлэ оройуон кинигэр остолобуойу, пекарняны үлэҕэ киллэртэрэргэ туруорсаллар, 1990 сылларга тэас варпанынан универмагы саҕалыырга этиилээхтэр. Атын дьаһаны сөптоох былааннардаахтар. Инниһинэн, табаары сайаапкалааһыны түһэрыыга үлэлэрэ бэлиэтэнэн соп. Онуоха тобох табаар кээмэйин учуоттуур уонна ону сарбыһыыга үлэлиир буолуохтаахпыт. Үсүһүнэн, эргиэни салайыыга кадрдары аттаран туруоруу ньыһаҕа суох диэххэ сөп.

—Биһиги кооперативтэрбэр болҕомтолоруи ууруохтаахтар дии саныыгыный?

—Сотоотуопкаҕа. Олохтоох ресурсаларынан нэһилиэнньэни аһылык бородуукталарынан хааччыйыыны биллэрдик туһсарыахха сөп. Холобур, эһиги совхоздартыт уонна райпотребсоюз сөптөспөтохторуп, тыл тылларыгар киприсибэтэхтэрин түмүгэр былырыын 133 тонна, быйыл 55 тонна тэт эти государствоҕа биэрдиҥит. Дьиҥинэн, ол эт нэһилиэнньэҕэ атыыланыахтаах этэ. Оны совхоздар салаалталарга дифференцированнай нормалаахаллы бэлиэтиллибит курдук сыһа толкуйдаан государствоҕа туттара олороллор. Бу - тус бэйэ эрэ интэриэһин көрүү.

—Биһиэхэ сэдэх табаардары тугу эмэ соҕотуопкаҕа туттардаххына эрэ атыылаһаҕын. Ол кэнники ордук кэтээн нөҥөр диэн өй-саная баар.

—Дьэ, итинэ правительство туһаайыаах уураахха тахсан турар. Дьылала олохтоммут ыарханы тутуһуута сытар.

СЫРДЫК ЫРАЛААХ ОЛОХ

Оҕо сылдьан Мэхээлэ Старостина «уот бэрээт чиэпэй» үчүгэйдик биллэрбит. Сытар ыһаҕы туруорбат сыһыаҕас майгыламах, күннэтэ саҥаны булан-тала, айа сылдьар үтүө үлэһини ытыктыыр, киэн туттар саналаах күн бүгүнүгэр диэри тиийэн кэлбит эбит. Ити үтүө саналаһыан кыһаттаһан бииргэ чуумну, сылаас киэһэ, ырдьаҕайы сэргэхсийэн, сэһэргэһэн биргэмэни билбэккэ да аһардыбыт.

Михаил Николаевич, бэйэтин тутуһунан буолбакка, Одьулуун алааһыгар ыаллыы олорон улаанньыт саха чахчы талаанаах ыччата рационализатор Валерий Сергеевиһы сылаас-сыһыаҕас тылынан ахтан-саныан кэпсээнин саҕалаата. Дьиҥэ даҕаны инни талааннаах дьон түбэһэ көрсөн, эн-мин дэсиһэн колхозтарын инники сайдыытыгар элбэх туһалааҕы оҥорбуттара. Ол курдук, Исааков ньымата олох да нһиллэ илигинэ, Валерий Николаевич комбайнга таҥан бэйэтэ хаамар от нэбиһэри оҥорон Булгуньахтаахха бэрт үчүгэйдик үлэлэппитэ. Ону, Мэхээлэ этэринэн, оччотооҕу салалта өйдөөбөтө бэрдиттэн сиэлиҥэ күртэрбитэ. Инни доҕордуулар сири цаарыынан үүттээһини аан бастаан айаннар Хэптоҕо кулуубун акылаатын сваяҕа түһэрбиттэрэ.

Старостинар 1932 сыллаахха Одьулуун «Кыһыл чэмэх» диэн артыалыытаан Дириҥгэ көһөн кэлбиттэрэ. Мэхээлэ мындыра, ууһа эһэтин Баһылай оҕонньоттон ситимнээх. Кини дьонугар-сэргэтигэр көмүс ууһунан үчүгэйдик биллэрэ. Оттон хаһан да кыһыһырбыт сатаабат сыһыаҕас майгыны иһэтиттэн Пелагея Игнатьевнаттан утумнаабыта. 1940 сыллаахха Дириҥ сэттэ кылаастаах оскуолатын кэнниттэн салгыы Чурапчытаабу педучилищеҕа иккис курсун бүтэрбитэ уонна, аҕата өлөн, нйэтигэр көмөлөһөөрү, төрөппиттэн уурайарга күнэллибитэ.

Михаил Николаевич Аҕа дойдуну көмүскүүр сэриигэ түөрт сыл устата Бурятияттан, Сахалыыттан үлэ фронтугар ыытыллан үтүө суобастаахтык сулууспалаабыта. Армияҕа сылдьан дойдутуттар электростанцияҕа туһулларын туһунан сураҕы истибитэ уонна онно үлэлиигэ бигэтик быһаарыммыта. Наләт, станция дьэтэн тутуутугар сир хаһан, остуолба туруоран тиринниттэ-хорушпута. Нууччаттан электрик Маликов Михаил Григорьевич киниэн лиэнэ тардарга үөрэппитэ. Барыны бары билэн-көрүөн баҕалаах биһиги Мэхээлэбит ити үөрэҕи эрчиллэ баһылаабыта. Нууччаттан үчуутальын сүбэтинэн эҥбөх сурунаалы, кинигэни ыҥырта аҕаан, билиитин кэҥэтэ байытан, дириҥэтэн испитэ. Оччолорго бу үлэлэригэр хамнас даҕаны диэн толоноро биллибэт этэ, этэргэ дылы, үлэлиилэрин эрэ билэллэрэ. Станция тутуута үмүрүйбүтэ

1948 сыллаахха ахсын ньы саҥатын диэки Дириҥ дьиэлэрэ электроуотунан сандаарбыттара. Сотору Михаил Маликов атын сиргэ барбыта, кинини Василий Петрович Пинигин солбуйбута. Ити кэмнэ миэлингэс үлэлиир, пилорама тутуллар. 1952 сылтан Мэхээлэ станцияҕа соҕотох хаалан, түүнэри-күүстэри уот биэрии бурҕалдьытын кэтэр.

1957 сыллаахха станцияны Дириҥ күөлүн кытыытыгар Мэхээлэ бэйэтэ чертежтаан саҥа дьиэҕэ киллэрэр. Ититтэн ыла Мэхээлэни үлэһиттэр «станция кылаабынай механига» диэн ытыктаан ааттыыр буолбуттара. Оччолорго оройуонтан көмө, субэ-ама диэн суох эбит. Онон Мэхээлэ бэйэтэ бырайыактаан бейүөлэтэр электролиниялары тардыбыта. Саппаас чаас ыла сотору-сотору Якутскайга киирэрэ. Бу кэмгэ Мэхээлэ си-дьүгэр сылдьыбат этэ. Саҥаны айар, туһаҕа таһаарар дьарыктаммыта. Мотор олордон ууну күөлтэн оборторон таһаарбыта. Кэпсиир киһим эмискэ мүчүк гынан аныгыллыы үлэлиибин, саҥаны киллэрэбин диэн иһэрэ бөрөнү ылбытын эттэ. Урут пилораманы эрэйтэр сүрдээх улахан вал оҥорбөөбүт эбит. Оны биһиги киһи-бит: «Электрическэй моторуһан тартарыам, вал оҥорбоппун».—диэн турбут. Оннооҕор сэлэлэминит... Михаил Николаевич бииргэ уратыта, киһи көрэхсиирэ тугу бырайыактаабытын барытын норуотун туһаҕар таһааран испитэ буолар дии саныатым. Ол курдук, кэлэ эргэ миэкинсэтигэр электрическэй эртитэр оҥорбута. 1958 сыл муус устарга ити айдаанньаах пилорамаҕа сиэ бииргэ үлэлэспит. Ол оройуонтан бастакы хардыыһан буолбута. Локомотивтарга алдьамматыгар, Егор Кириллин трактордыын кэпсэтэн, быстах кэмгэ уот бэрдэрбита. Ити саҥа ыһыматын Уорҕаҕа, Мэлдьохсиҥа бэрэ туһаммыттара.

1970 сылтан пенсияҕа тахсыар диэри тимир уутунан эмиэ дьоҥҥо хайҕатар гына үлэлээбитэ. Үлэтэ партия райкомун, райсовет исполкомун, Саха АССР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын элбэх грамоталарынан, махтал суруктарынан, эҕэрдэ аадырыстарынан бэлиэтэммитэ. Кэргэнэ Анна Егоровна саҕаһын тухары суоһу эйгиттигэр, Мэхээлэттэн курдук, эрбии биэтиннии тардыһан, үлэ кыайыытын, сайҕалын эмиэ эйгэҕэ биллибитэ. Түөрт үлэһит оҕо амарах аҕата, нйэҕэ буолан сылаастык-сымнаҕастык олороллор. Бараары турдахпына, Мэхээлэм манныгы эттэ:

—Бээрэ, доҕоор, Дириҥгэ электро-уоту биэрбитим быйыл 40 сылын туолла эҕэ. Эмиэ туһутар юбилей эбит. Саҕалта оттуттан маны балиэтээһини, ахтан-саныан аһарыы төрүт суох. Абаккабар, оройуонум хаһыатыгар бэйэм ахтыы сагоруохпун санаталаан ыллым да, хантан сатыахпыный? Суох буоллаҕа дии... Хата, бу эн кэллиҥ, олус үчүгэй бараайы.. Улахан баһыыба,—диэн баран плиибин тутаахталата...

Д. ЭВЕРСТОВ.

ЛЕКТОР ЫАЛДЬЫТТААТА

Бу күннэргэ «Чурапчы» совхозка Саха АССР оскуолатын үтүөлээх учуутала, республикатааҕы «Знание» общество лектора Михаил Спиридонович Иванов—Багдарыын Сүлбэ «ССРС-ка национальнай боппуруоһу быһаарыы» диэн темаҕа көрөхсөбиллээх лекцияны аахта. Лектор Уһун Күөл, Кытаанах, Бэрэ, Улахан Күөл олохтоохторун уонна Сылаҥ, Кытаанах орто оскуолаларын үөрэнээччилэрин кытта көрүстэ, албэх боппуруостарга сиһилии эпиэттээтэ.

Олохтоохтор М. С. Иванову үөрэ-кото көрүстүлэр, лекциҕа сылдьан албэҕи биллилэр. Интэриэһиргээтилэр уонна маннык лекциялары чаастатык аахтарга баҕа сананаларын эттилэр.

И. ЯКОВЛЕВ.

Комсомольскай олох
идеологическай үлэ

Күүһү түмүү эрэйиллэр

Үөрэнээччилэрэ политическай үөрэхтээһини түһэрыыны туһунан Е. Слепцова ыстатыйатын дьүүллэһиигэ Л. Винокурова суруттар Дириҥ орто оскуолатынааҕы «Ориентир» политическай кулууп туһунан ахтыллан ааспыта. Инэхэ бу туһунан суруйуох саҥаны үөскэттэ.

Оскуола үрдүкү кылаастарын үөрэнээччилэригэр аспыт үөрэх дыл-лыгар «Ориентир» диэн политическай кулуубу тэрийбиэн кэбүлээччинэн оскуола директорын иитэр үлэҕэ солбуйааччы Л. Н. Сорокина буолбута. Бу үлэҕэ, «Знание» общество алын сүһүөх тэриллэтин председателэ буоларбынан, киниэн эмиэ тардыбыта. Биирдэ толкуйдаан былаан оҥорбуппут уонна үөрэх дьыл-лын устата оюн салайтараан үлэлээбиппит.

Ыйга биирдиитэ араас темаларга занятиелары ыыппыппыт. Итиннэхэ занятие формаларын баһылыырга улахан болҕомто ууруллубута—оҕолор бэйэлэрин айылыларынан каар биир ньымаҥнан үлэлээһиттэн улахаҥнык сылайаллар, үөрүнэр, үлэлиир интэриэстэрэ намтыыр. Холобур, бастакы занятиебытын «Психологическай сэрии көрүнэрэ» диэн темаҕа тылынан сурунаал форматынан ыыппыппыт. Онно оҕолорго аан дойду балаһыанньатын, ыччат проблемаларын, күннээҕи олох тирэҕэ туһунан сыһыаннаах ыйытыылары киллэрэн ыытыбыппыт. Итиннэ ыйытыылар ыраах сылларга диэри ыйыллыбыттара. Ол курдук, Ленинградтан Ольга Ивановна Ефимова, Москваттан Ирина Ивановна Ефимова, Якутскайтан Ирина Ивановна Ефимова, Якутскайтан Ирина Ивановна Ефимова, Якутскайт

Оройуонҕа бүгүн „Холбос" потребкооперация союһа тэриллибитэ 70 сыла бэлиэтэнэр

ҮЛЭЛИИРГЭ КЫАХ БААР

Дириҥ бэһүөлэгэр баскыҥ маҕаһыҥҥа саахыналай ыал дьэтиҥэр аһылыбыта. Эрчимэн систематыгар 20-тэн тахса сылтохтоло суох үлэлээбит наммар табаары, бородууктаны тиэйиҥҥэ үгүс ыарахаттары көрсөрбүт, материальнай база олох молтөҕө. Кэлин А. К. Архипов Хадаар сельотун ырабылыаннаһын председателиниэн үлэлиир кэмиҥэр Үрүҥ Күөлтэн хонтуораны Дириҥҥэ көһөрбүтэ. Ити кэмтэн ыла эрчимэн үлэтэ балачча туһан барбыта. Таһаҕас автомашинаҕа таһыллар буолбута.

1964—1968 сс. сельпо ырабылыаннаһын председателиниэн Д. В. Трофимов үлэлээбитэ. Ити кэмиэрэ материальнай базаны бөҕөргөтүүгэ балачча үлэ барбыта. Роспотребсоюз үрдүнэн социалистическай куота-лаһыыга бастаммыт үс сыл субуруччу көһөрүллэ сылдьар Кыһыл знамяны илдьэ олорбуппут, оройуоҥҥа, ону аҕан «Холбос» систематыгар бастыҥ үлэлээх коллективтар ахсааннарыгар киирсибиппит. Оччолорго эрчимэн бастыҥнара үүнэн тахсыбыттара. Холобур, Чакыртан кэргэнниин А. К. уонна Н. Е. Алексеевтар, Хайахсыттан Н. В. Филиппов, Хадаартан кэргэнниин Е. Г. уонна В. Д. Никоновтар, Уоҕаттан Д. И. Дьячковскай уо.д.а.

Билигин Дириҥ сельпота үгүс опыттаах надырдарыҥан хааччыллыбыт. Манна потребкооперация туйгуннара А. Е. Попова, Е. Р. Пинигина, М. К. Камалова, А. М. Нератова уо.д.а. наһилиэннэ ортотугар киэн ытыктабыллыынан туһаналлар. Н. Г. Саввина сэбиэдиссэйдээх остолбуой оройуоҥҥа уонна республикаҕа биир бастыҥ үлэлээх коллективынан биллэр. Үлэни-хамнаһы таба тэрийдэххэ, Дириҥ сельпота урукку аатын-суолун эрчиллиэрэр толору кыахтаах.

Наһилиэннэҕэ Дириҥ бэһүөлэгэр бары наһилиэктэрдээҕи маҕаһыыннары хааччыйар кыахтаах бэнсэриэнэи, 2 №-дээх маҕаһыыҥ дьэтэ-уота көрдөбүлгэ эппиэттэбэтиэнэн киэҥ-куоҥ саҥа дьэни туттарыыны туруорсубута өр буолла эрээри, райпотребсоюз салалтата ханнык даҕаны быһаарыылаах дьаһалы ыла илик. Ити сиэрдээх туруорсуу райпотребсоюз ырабылыаннаһыгар туох диирий?

Т. СОКОЛЬНИКОВ.
эргиэн үлэтин ветерана, потребкооперация туйгуна.

ОЛОҔУН АНААБЫТ ҮЛЭТЭ

Мүгүдэйтэн Иван Васильевич Сивцев соторутаҕыта Саха сиринээҕи «Холбос» потребительскай союз XXII съэһигэр биһиги оройуоннан делегатынан талыллан ыытыыта. Онно съезд кыттыылаахтара кинини, эргиэн биир ырдьаҕас үлэһитин быһыытынан, «Холбос» советын председатэлиэмүн чилиэнинэн таллылар.

Иван Васильевич үлэтин «Сайдыы» колхозка үүт ферматыгар учуотчугунан саҕалаабыта. Кэлиҥҥи аатынан колхозна ыччат-комсомольскай комплекснай бригээдэҕэ бригадьырдээбитэ. Ити курдук киһи олоҕо тыа хаһаайыстыбатыгар ананыа эбитэ буолуо. Ол эрээри 1960 сыллархха наар коммунист партия сорудаҕынан нэһилиэгин маҕаһыныгар продавецынан ананар. Онтон ыла киһи олоҕун суола эргиэн үлэтигэр, биир дойдулаахтарын аһыынан-үөлүнэн хааччыйыыга саланныбыта.

Билигин Маралаайытааҕы ас-үөл маҕаһыныгар рабочайдыын барыта 4 киһи үлэлиир. Онтон уруу И. В. Сивцев манна соҕотоҕун үлэлээбитэ уонна хас сыл ахсын быланыын толороро. Кини бэйэтэ этэриниэн, ыһаллар, ис дууһатыттан үлэлиир киһи хайдах да быланыын толорбот буолуоҥ табыллыбат. Ити үгүс сүүрүүттэн-көтүүттэн, булугас-талыгас буолуулуттан тахсар. Куораттан алдьхатын таһаҕас тиэйэн аҕалыаххын, чаастатык тиэйэ сылдьан атыылаһыны тэрийэхххи наада.

Таһаҕастаах автомашиналар сороҕор түүн кэлэллэрэ, түүн үөһэ хантан куруускут була охсуохху-ний? Онон Уйбаан оҕолорун кытта бэйэтэ суоҕүүртэ күһэллэрэ. Ол курдук сарсыардаантан диэри сыралаһан сылаһай контейнер таһаҕаһы түһэрэн оннун булларааллара.

Билигин маҕаһыын коллектива 11 ый түмүгүнэн былааныы 116,5 бырыһыан толорон иһэр, 50 тыһ. солк. саппаастаах. Манна барыта саҥа үөрэҕи бүтэрэн кэлбит эдэр кэлэн оҕолор Дарья Соловьова, Дарья Толстоухова, Муся Николаева, Гаврил Крюков үлэлииллэр. Ыччаттар бэйэлэрин наставниктарын Иван Васильевич туһунан олус истиҥник кэпсииллэр. «Биһиэхэ үгүстүк көмөлөһөр, ыйан-кэрдэн, сүбэлээн-амалаан биэрэр», — диэллэр. Эмиэ ити курдук махтал тыллары В. Н. Монастырева, М. Д. Кампеева этиэхтэрин сөп. Кинилэр—биһиги оройуон эргиэнин биир тутаах үлэһиттэрэ. Ыччаттарга көмөлөһүү, кинилэри үөрэтии Иван Васильевичка эбээһиннэс буолбатах. Ити —барыга бары ыһаллар, дьоҥҥо үтүөнү саныыр киһи позицията.

Биһиги сылдьарбытыгар Иван Васильевич Мыҥдаҕаайыга таһаҕас тиэйэ барбыт этэ. Кини киэһэ хойут, үһүн айаҥтан илистэн кэлбитэ. 62 саастаах саһырбыт киһиэхэ итиниик айаҥ сыанан аҕаабата чахчы. «Тридцадка бурдук аҕаллым. Саҥа дьылга дьоннор булочка, араас астаныахтара этэ»,— диэн кини сырыытын сыалын кылгастык быһаарбыта. Ити курдук дьон туһугар ыһамныы, биир дойдулаахтарын аһыынан-үөлүнэн хааччыйыы—кини олоҕун анаабыт үлэтэ саҕанар.

Б. ПАВЛОВ.

Снимокка: И. В. Сивцев.

Автор фототэ.

✦ Хаһаайыннааһын механизма ✦

КЭСКИЛЛЭЭБИ ТҮСТҮӨХХЭ

Чыаппараҕа совхоз отделениетын управляющайын быыбара

Соторутаҕыта «Мутудай» совхоз Чыаппараҕа отделениетын управляющайа П. П. Попов отделение рабочайдарын пиэлэригэр үлэтин отчуотун туруорда. Кэлиҥҥи сылларга отделениеҕа материальнай-техническэ базаны бөҕөргөтүүгэ, бүгүмүгэр производственнай салгыы сайыннарыыга кырата суох үлэ ыытыллыбыт. Туох-хаһыан иннинэ, манна производственнай уонна социальнай объектары тутуу балачча тэрээһиннээхтик ыытыллар буолбутун бэлиэтииэххэ наада. Манна тутуу бригээдэтэ сылы эргиччи үлэлиир. Ол түмүгэр кэлиҥҥи сылларга отделениеҕа олус наадаах хас да саҥа объектар үлэҕэ киирдилэр. Фермалары оремуоненнээһиннэгэ кэлин элбэх үлэ ыытыллан хотоннор туруктара лаппа тубуста. Тракторнай уонна автомобильнай паркалар үлэлэрэ эмиэ хайҕанар. Чыаппаралар техниканы кодьүүстээхтин туһаныыга совхозка бастыҥнар. Манна былааннанар үлэлэр эрии-дэхси толоруллан иһэллэр.

Кэлиҥҥи сылларга отделение салайар кадр оттүнэн биллэрдин бөҕөргөөбүтүн эмиэ бэлиэтээбэт буолуохха табыллыбат. Производство барыта салааларыгар эдэр кэскиллээх специалистар атта-ыллан туруорулуубуттара бэлиэ. Итиниик, итинтэн да атыҥ элбэх үчүгэй холобурдарынан бу отделение үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсиэххэ сөп.

Ол эрээри, муҥньахха бэлиэтээмитин курдук, отделение совета уонна кини управляющайа сорох кэскиллээх үлэлэргэ сөптөөх суолтаны биэрбэтилэр. Оҥу, туох-хаһыан иннинэ, сүүрүн салааҕа—суөҕү ыытыттэр көрөбүт. Кэлиҥҥи сылларга чыаппаралар племенной үлэҕэ улахан хаалыыны таһаардылар. Искусственнай сиэмэлээһиҥтэн аккаастаныы, племенной үчүөтү-отчүөтүнэһи дьаһатыынан үһүннарыы—бу барыта суола-ииһэ суох хаалбата. Отделение ынах суөһүтүн племенной хаачыстыбата молтоохуна үүтү, эти соҕотуопналааһын былааннарын толоруура кэлэр да сылларга нэккэ ыарахаттары үескэтиэҕэ. Хаһаайыннааһын саҥа усулуобуйатыгар бу итэҕэстэр ордук чуолкайдык көстүбэтэхтэрэ саарбаҕа суох. Холобур, чыаппаралар үчүгэй племенной хаачыстыбалаах суөһүнү атыылаһыыга олус элбэх үбү-харчыны ороскуотуохтара. Билигин племенной суөһү сыаната лаппа ыараата.

Сирк туһаран оҥоруута, баһыыһаны кэҥэтиигэ кэскиллээх үлэни былаанныыр уонна оны олоххо киллэриигэ дьаһыһан үлэлиир эмиэ наада буолла. Бу да оттүнэн отделение туруга молтоһуор.

Петр Петрович манна управляющайынан анаһыаҕыттан үгүс үчүгэй уларыйыыны тахсыбытын мунньах кыттыылаахтарэ, рабочайдар, специалистар саамай сөпкө бэлиэтээтилэр. Уопсайынан ылар буоллахха, Чыаппараҕа производственнай тэрийин, үлэни-хамнаһы сүрүннээһин куһаҕана суох. Онуоха управляющай сыратын-сылбатын көрөбүт дизтэххэ алҕаһаабаппыт. Кэпсэтиигэ тыл эппит дьон Петр Петрович бу эппиэттээх дуоһунаска салгыы үлэлиир кыахтааҕын бэлиэтээтилэр. Ол эрээри кини салайар үлэҕин стиллэр биир итэҕэстэргэ эмиэ тохтоотулар.

Ветеринар А. И. Пестряков: «Петр Петрович, омос көрүүтэ аҕыйах сылгалаах нурдугун да иһин, тыла мэлдьи ыйааһыннаах буолар, тылын-өһүн дьоҥҥо тиэрдэр. Ол эрээри итэҕэс быһыытынан биири бэлиэтиибин—үлэһиттэргэ ессо да соптоох ирдэбили туруорбат».

Ыанньыксыт А. С. Мохначевская: «Управляющай форма үлэтигэр бэлэмнээбэтэх, үлэһиттэргэ ыарахаттаах, ол эрээри кини ыарахаттарын өйдөөн, көмөлөһүүлэрэ наада. Ыанньык аһылыгынан хааччыллыыта сиппэтэ суох буолан, кэлиҥҥи ыйдарга үүтү сиппэ ылбатахпыт кистэлэ буолбатах. Дьиҥэр, управляющай үлэтэ ферматтан саҕаланыахтаах».

Хонуу бригадьырэ С. Н. Дьячковскай: «Петр Петрович үлэтин саамай кыһалҕалааҕын курааҥ сылларга саҕалаата. Бу кэмҥэ арааһынан ыарахаттаах буолуустары быһаарыыга үгүстүк сыраласта. Кини быһыытынан көнөтө, судургута баһиҥиниэ астыннарар. Коммунист, депутат да быһыытынан олоххо активнай позициялаах киһи».

Үлэ ветерана Н. Ф. Гоголев: «Петр Петровичы саҕайааччы быһыытыан хайҕыыбын. Кини орудук саҥаны, бастыҥы олохтоохуҥҥа сэмэй ситиһиилэрдээҕин бэлиэтиэххэ сөп. Теплица хаһаайыстыбатын тэрийиниҥ да ылан көрүөҕүт. Маҥтан отделение элбэх барсы киллэриҥэ. Ити нуруук атын салаа үлэлэргэ саҥаны олохтоохуҥҥа эмиэ ылсан үлэлиэ диэн эрэнэбит».

Тыл эппит табаарыстар бэлиэтээбит итэҕэстэрэ отделение быйылгы үлэ-тигэр-хамнаһыгар хостоллор. Ол курдук, сыл аастыт уон биир ыйыгар чыаппаралар государствоҕа 17 тонна үүтү ситэ туттарбатылар. Эти соҕотуопналааһын сыллааҕы былаана 14 тоннаҕа туолбаҕына хаалла. Ити түмүгэр отделение быйыл көрүллүбүт дохуоттан элбэҕи ситэ ылбат туруктаҕа. Онон кэлэр сылларга бу сүрүн салааны сайыннарыыга ураты болҕомтө ууруллуохтаах.

Управляющайы быыбардааһын, атын кандидатура суоҕуһан, аһаҕас куолаһтааһыныын ыытылыыта. Мүнньах кыттыылаахтара П. П. Попов иһин куолаһтарын биир саҥаҕаҥ биэрдилэр.

С. ПОПОВ.

✦ Хаһыат экономическай оскуолаҕа ✦

Быйылгы занятиелар тугу көрдөрдүлэр

Оройуон совхозтара уонна кинилэри хааччыйар тэрилтэлэр хаһаайыннааһын саҥа усулуобуйатыгар киирилэриниэн сибээстээн, быйыл хаһыат нэтэхтэн экономическай оскуоланы тэрийбитэ. Оскуоланы ОАПХ үрдүкү кылаабынай экономиһа Н. Г. Михайлов салайан ыытта.

Кэтэхтэн оскуола экономическай билии-көрүү тэрүттэрин хас биирдии аҕаллаччыга тиэрдии, үлэһиттэри аҕаҕа-суоттаах үлэлиигэ уонна производство дьиҥнээх хаһаайына буоларга үөрэтии курдук боччумнаах сыалы-соругу туруорунар. Маныы сыалынан экономическай оскуола хаһыат иэҥэ тохсунньу 14 күнүттэн саҕалаан 9 занятиены ыытта. Онуоха сүрүн болҕомто олох көрдөбүлүнэн буолбут аренднай бадараат боппуруустарыгар туһаайыллыыта. Бу темаҕа үс занятие аналыы, ону тэҥэ ССКП райкомун, «Саҥа олох» хаһыат редакциятын кытта холбоһуктаах «Тыгурун остуол» тэриллибэ.

Үөрэх программата сүҥньүнэн тутуһулуннэ. Ордук үчүгэй ис хоһоонноох занятиелары Н. Г. Михайлов, В. И. Новгородов бэлэмнээтилэр. Ол эрээри биир боччумнаах итэҕэс быһыытынан занятиелар матырыйаалларын бэлэмнээһиҥҥэ экономическай сулууспа үлэһиттэрэ, туһаныллар специалистар кыттыбатахтарын бэлиэтиибит. Ол курдук, ОАПХ кылаабынай уонна сүрүннүүр специалистара алта занятиены ыыппыттарыттан түөрдүн Н. Г. Михайлов бэлэмнээтэ. Совхозтартан сыччах биир эрэ экономист А. Е. Аргунов («Мутудай») кыттыыны ылла. Матырыйаалларын бэлэмнээһиҥҥэ специалистар сиэрэ суох көҥүллэммэттэр. Бэлэмнээх буолан болдьоһон баран кэлэр да түбэлтэлэрэ таһаарыллаллар. Ыйылыбыт холобурдар үлэһиттэри производственнай-экономическай үөрэхтээһиҥҥэ тэрийиҥҥэ совхозтар специалистара биллэр-көстөр үлэни ыыппаттарын эмиэ туһнуулуулар.

Экономическай оскуо-

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

◇ *Аастыы эргитэ санаатаххы* ◇

ЫАР СОДУЛЛААХ УЛАХАН АЛБАС

Чурапчы оройуонун 41 колхоһа —7200 киһи 1942 сыллаахха Эдьигээн, Булуу уонна Кабөэйи оройуоннарыгар көһөрүллүбүта. Киинилэртэн, оройуон дагынайыныан, 2 тыһ. киһи дойдутугар эргиллибэккэ өлбүта.

х х х

Ус сыл субуруччу уот курбан турбута. 1940-1941 сс. Куолума, Нуотара урахтэриниэн, Лена орүе үе оройуоннарыныан отгоон, общественнай сүөһүну улаханнык сарбыйбакка инникинит. Сылгы сутаан олуттэ, кырдьык, улахан этэ. 1942 сыл кыһын государство бэлэр бурдугун лимиттэ эссе аччатыллыбыта. Сааһылар хоргуйуу саҕаламмыта. Муус устар саҥатыгар республика партийнай хонтуруолун представителэ Лев Николаевич Игнатов хоргуйуу бириҥиннэларин үөрэтэ тахсыбыта. Мин киниилии Алаҕар нэһилиэгэр (онно хоргуйуу орудук улахаҥа) сылдьыспытым. Чыыпаата бөһүөлэгэр кыайан хараллыбакка 4 олук күрдьүктээх хаарга комуллэ сыталларын көрбүлүт... Аастыт икки сылга колхозтар үлэ күүгэр бурдук улаатыбэтэхтэрэ. Сизмэ бурдугу атыылаһыыга государствоҕа атыыламмыт эт, арыы харчыта тиийбэт этэ. Итини барытын илэ хараҕынан көрөн, Лев Николаевич колхозтар бырабылаанньалара дьону хоргуйуттан өрүһүйэр кыахтара суоҕун итэҕэйбитэ.

Сайынныгар кураан оссо дириҥээбита. Сааскыттан атырдьах ыйыгар диэри халлаантан таммах да уу түспэтэҕэ. Обуурга түүлаах үөн ыһан, мутукчаны кубарыччы сиэбитэ. Аһыыга ерэ турбута. Үлэлиир кыахтаах барыта ону утары охсуһуута тардыллыбыта: аһыыганы өлөрөөрү сүүдүнэн километр усталаах, метр дириҥнээх ханаабалар хаһыллыбыттара, тыһыынчанан тонна аһыганы куулга хаалаан сиргэ комуттэрэ. Күөллэр оҥойо уолбуттара, бал Чурапчы эбэ киһи испэт, сүөһү чугаһаабат буола бырда быстыбыта. Олохтоохтор көс кэриҥэ ыраах сиртэн тэлиэгэлээх атыынан иһэр уу баһыналлара.

Оройуон салалтата ыарахан балаһыанньа үөскээбитин билэрэ уонна республика салалтатыгар бурдук лимитин улаатыннарар туһунан боппуруоһу тохтоло суох туруорсара эрээри, республикаҕа бурдук саппаһа аччаан эрэр диэн бириҥиннэһэн мэлдьи аккаһыы ылара. Дьону хоргуйууттан орҕүһүүҕэ проблемата сытыы-турбута. Дьэ сити Чурапчы оройуонун колхозтарын анарыя хоту көһөрөргө сүрүн тирэх буолбута. Атыыныҥ быһаарар ыыах баара дуо? Мин саныабар, баара. Оччолорго бириҥин колхозтаах государствоҕа тыыннаах майаһыныыган 80 кг эти туттарар эбээһинэстээҕэ. Итиннэхэ Чурапчы колхозтарын общественнай сүөһүтүн эккэ ыган олөртөрөн баран, атын, отуохан ордук үчүгэй хаһаччыллыыллаах, оройуоннарга быыганы таһыган киттэрбит, республика бурдук ыһыытыныан дьарыктанар оройуоннарын—Нам, Орджоникидзевскай, Өлүөхүмэ, Бүлүү сүнньэ—күүстэрин түмэн, бурдутунан кемэ онорбут буоллар дьону хоргуйууттан өрүһүйэххэ сөп этэ. Ол кэмнэр өйдөммотөөҕө, дьухуһуу онохуллубатаҕа. Дьону көһүттэн инкаастанньабат иккис аргуменыныан балык промышленнойын өрө котоҕөн, фронтка балыгынан комоҥу онгоруохтаахпыт диэн буолбута. Ити патриотическай ыңырыы дьэн утарсар ейүнсаһаатын уларыппыта. Оччотугар, мин саныабар, республика бары оройуоннарыттан үлэни кыайархотор дьону сүүмэрдээн ыытыахха бэлэм. Ол эмиэ онохуллубатаҕа, оттон чурапчылар кырдьаҕастыын, кыра оҕолуун бултуу, олох олоро диэн төрөөбүт алаһаларын, алааһтарын хаалларэн сүүһүнэн көс ыраах биллэт сирдэригэр кэспүттэрэ. Ити төрдүттэн сыыһа дьаһал дьону аана суох алдьархайга тэппитэ...

Итиннэхэ сирэй буруйу сүгэр республика үлэһиттэрэ кэлии, сыыһалара арыллаары тымныытыгар эргийэн биэрбиттэрэ уонна куотунар суолу тобулан, хоту көһөрөргө диэн этиннин Чурапчы рейсоветын испэлкомун председателэ таб. Баранов Н. Н. киллэрбитэ, ону райком бастаны секретара таб. Белолюбскай Я. Д. ейөөбүтэ диэн ейдэбүлү тарҕаппыттара. Ол сыыһа ейдэбүл биллиини да ebүллэ илик. Ити кэмнэ мин рейсовет исполкомун председателин солбуйаччыһан, уполнаркомзагынан үлэлиирим. Онон оройуон салалтата республика салайар органнарыгар киллэрэр көрдөһүүлэрин, туһан ерүһүйүөххэ сөп этэ. Ол кэмнэр өйдөммотөөҕө, дьухуһуу онохуллубатаҕа. Дьону көһүттэн инкаастанньабат иккис аргуменыныан балык промышленнойын өрө котоҕөн, фронтка балыгынан комоҥу онгоруохтаахпыт диэн буолбута. Итиннэхэ Чурапчы колхозтарын общественнай сүөһүтүн эккэ ыган олөртөрөн баран, атын, отуохан ордук үчүгэй хаһаччыллыыллаах, оройуоннарга быыганы таһыган киттэрбит, республика бурдук ыһыытыныан дьарыктанар оройуоннарын—Нам, Орджоникидзевскай, Өлүөхүмэ, Бүлүү сүнньэ—күүстэрин түмэн, бурдутунан кемэ онорбут буоллар дьону хоргуйууттан өрүһүйэр кыахтара суоҕун итэҕэйбитэ.

Сайынныгар кураан оссо дириҥээбита. Сааскыттан атырдьах ыйыгар диэри халлаантан таммах да уу түспэтэҕэ. Обуурга түүлаах үөн ыһан, мутукчаны кубарыччы сиэбитэ. Аһыыга ерэ турбута. Үлэлиир кыахтаах барыта сайынныгар кураан оссо дириҥээбита. Сааскыттан атырдьах ыйыгар диэри халлаантан таммах да уу түспэтэҕэ. Обуурга түүлаах үөн ыһан, мутукчаны кубарыччы сиэбитэ. Аһыыга ерэ турбута. Үлэлиир кыахтаах барыта

◇ *Аастыы эргитэ санаатаххы* ◇

ЫАР СОДУЛЛААХ УЛАХАН АЛБАС

Чурапчы оройуонун 41 колхоһа —7200 киһи 1942 сыллаахха Эдьигээн, Булуу уонна Кабөэйи оройуоннарыгар көһөрүллүбүта. Киинилэртэн, оройуон дагынайыныан, 2 тыһ. киһи дойдутугар эргиллибэккэ өлбүта.

х х х

Ус сыл субуруччу уот курбан турбута. 1940-1941 сс. Куолума, Нуотара урахтэриниэн, Лена орүе үе оройуоннарыныан отгоон, общественнай сүөһүну улаханнык сарбыйбакка инникинит. Сылгы сутаан олуттэ, кырдьык, улахан этэ. 1942 сыл кыһын государство бэлэр бурдугун лимиттэ эссе аччатыллыбыта. Сааһылар хоргуйуу саҕаламмыта. Муус устар саҥатыгар республика партийнай хонтуруолун представителэ Лев Николаевич Игнатов хоргуйуу бириҥиннэларин үөрэтэ тахсыбыта. Мин киниилии Алаҕар нэһилиэгэр (онно хоргуйуу орудук улахаҥа) сылдьыспытым. Чыыпаата бөһүөлэгэр кыайан хараллыбакка 4 олук күрдьүктээх хаарга комуллэ сыталларын көрбүлүт... Аастыт икки сылга колхозтар үлэ күүгэр бурдук улаатыбэтэхтэрэ. Сизмэ бурдугу атыылаһыыга государствоҕа атыыламмыт эт, арыы харчыта тиийбэт этэ. Итини барытын илэ хараҕынан көрөн, Лев Николаевич колхозтар бырабылаанньалара дьону хоргуйуттан өрүһүйэр кыахтара суоҕун итэҕэйбитэ.

Сайынныгар кураан оссо дириҥээбита. Сааскыттан атырдьах ыйыгар диэри халлаантан таммах да уу түспэтэҕэ. Обуурга түүлаах үөн ыһан, мутукчаны кубарыччы сиэбитэ. Аһыыга ерэ турбута. Үлэлиир кыахтаах барыта ону утары охсуһуута тардыллыбыта: аһыганы өлөрөөрү сүүдүнэн километр усталаах, метр дириҥнээх ханаабалар хаһыллыбыттара, тыһыынчанан тонна аһыганы куулга хаалаан сиргэ комуттэрэ. Күөллэр оҥойо уолбуттара, бал Чурапчы эбэ киһи испэт, сүөһү чугаһаабат буола бырда быстыбыта. Олохтоохтор көс кэриҥэ ыраах сиртэн тэлиэгэлээх атыынан иһэр уу баһыналлара.

Оройуон салалтата ыарахан балаһыанньа үөскээбитин билэрэ уонна республика салалтатыгар бурдук лимитин улаатыннарар туһунан боппуруоһу тохтоло суох туруорсара эрээри, республикаҕа бурдук саппаһа аччаан эрэр диэн бириҥиннэһэн мэлдьи аккаһыы ылара. Дьону хоргуйууттан орҕүһүүҕэ проблемата сытыы-турбута. Дьэ сити Чурапчы оройуонун колхозтарын анарыя хоту көһөрөргө сүрүн тирэх буолбута. Атыыныҥ быһаарар ыыах баара дуо? Мин саныабар, баара. Оччолорго бириҥин колхозтаах государствоҕа тыыннаах майаһыныыган 80 кг эти туттарар эбээһинэстээҕэ. Итиннэхэ Чурапчы колхозтарын общественнай сүөһүтүн эккэ ыган олөртөрөн баран, атын, отуохан ордук үчүгэй хаһаччыллыыллаах, оройуоннарга быыганы таһыган киттэрбит, республика бурдук ыһыытыныан дьарыктанар оройуоннарын—Нам, Орджоникидзевскай, Өлүөхүмэ, Бүлүү сүнньэ—күүстэрин түмэн, бурдутунан кемэ онорбут буоллар дьону хоргуйууттан өрүһүйэр кыахтара суоҕун итэҕэйбитэ.

Сайынныгар кураан оссо дириҥээбита. Сааскыттан атырдьах ыйыгар диэри халлаантан таммах да уу түспэтэҕэ. Обуурга түүлаах үөн ыһан, мутукчаны кубарыччы сиэбитэ. Аһыыга ерэ турбута. Үлэлиир кыахтаах барыта

руорар боппуруоспарын барытын биллэрим. Олорго колхозтаах нэһилиэнньэни хоту көһөрөр туһунан суоҕа. Кордөһүүнү киллэрбиттэрэ, байэтэ уоту умуллариыга бастаны дьаһаллары ылара наада. Биллэрээччи, баһаат буолбут миэстэтин аадырыһын, ураты ыйын туран, чуолкайдык этиэхтээх, байэтин аатын-суолун этэрэ эмиэ эбэһээтэлиниэй. Уот турар түбэлтэтигэр, бастатан туран, итиннэхэ оссо эрэсиэх матыыйаллары, холобур, газовай баллоннары, халбарытыыга, дьону, ордук сыаналаах баайы дуолу быыһаһыыга болҕомто ууруллуохтаах.

Баһаар хаһан баҕарар улахан ночоот, харах уута, уолубуу арыстаах. Онон быраабыыпыык уоруутун-котуутун киэн олөөрдубатын туһугар итэ сэрэтиилэри тутуһуу.

В. ГАРБУЗ,
госпожнадзор инспекциятын начальника.

руорар боппуруоспарын барытын биллэрим. Олорго колхозтаах нэһилиэнньэни хоту көһөрөр туһунан суоҕа. Кордөһүүнү киллэрбиттэрэ, байэтэ уоту умуллариыга бастаны дьаһаллары ылара наада. Биллэрээччи, баһаат буолбут миэстэтин аадырыһын, ураты ыйын туран, чуолкайдык этиэхтээх, байэтин аатын-суолун этэрэ эмиэ эбэһээтэлиниэй. Уот турар түбэлтэтигэр, бастатан туран, итиннэхэ оссо эрэсиэх матыыйаллары, холобур, газовай баллоннары, халбарытыыга, дьону, ордук сыаналаах баайы дуолу быыһаһыыга болҕомто ууруллуохтаах.

Баһаар хаһан баҕарар улахан ночоот, харах уута, уолубуу арыстаах. Онон быраабыыпыык уоруутун-котуутун киэн олөөрдубатын туһугар итэ сэрэтиилэри тутуһуу.

В. ГАРБУЗ,
госпожнадзор инспекциятын начальника.

сыалдьар правительство көһөрүүгэ отделын сэбиэдиссэйэ Борисов С. З. уонна Саха АССР Верховнай Советын Президиумун секретара Алексеев С. А. оройуон салалтатыгар ити колхозтаахтар хаһайыыга олордор туһунан дьаһал биэрбиттэр. Ити сурах оройуону суукка иһитэр тилиһэ хатан, дьону куттаабыта. Аһаҕастык утарсарга саналаахтар туттунарга тиийбиттэрэ, оччолорго хаһайыыга иитэри дьону дьулатар, сэдэх түбэлтэ буолар. Онон киһи быраабын, ситиһиҥ куруубайдык кэһии көһөрүүгэ күһэйэр нэмма быһыытынан туһаныллыбыта.

Миигин Бэхсы нэһилиэгин, рейсовет депутатынан быыбардаммыт уокурутум, ус колхоһун көһөрөргө анаабыттар этэ. Куораттан кэлбит күүнү түүнүгэр сэттэ көһү ыытыардаах атыынан эйгиэхэн сарсыарда эрэ тиийбитим. Ол ити «Холболоох» уонна «Коминтерн» колхозтар устэй муньахтарын ыытан көһөргө диэн уураахы ылыннэрбытым. Түүнэги-күнүстэги балаһыанэн, ус хонук иһиэн көһөн хаалбыттара. Кэспүт колхозтар бөһүөлэктэригэр ыал хаалбатаҕа. Арай «Коминтерн» колхоз ааҕыма кырдьаҕаһа Семен Слепцову уолугар, артист Алдриан Слепцовка, куораҥка киирэн олөрөөрү көҥүллэрбиттэрэ. Ити колхоз бөһүөлэгэр артист Тарас Местников кэргэнэ дьонугар сайылыы тахсыбыт Меша икки оҕотуйаан хаалбыттара.

(Салгыыта бэчээтэтэниэ).

Е. М. ФИЛИППОВ,
республикаанскай суолталаах персоналлаах пенсионер.

ХАРЫЙАНЫ ТУРУОРУОХ ИННИНЭ

Күүтүүлээх, кэтэһиллээх Саҥа дьыл бырааһыныыга субу тиийэн кэллэ. Аҕыйах хонугунан оҕо учреждениелэригэр, үөрилталэргэ, маллар дьиэлэригэр көрөөпкө сиэмэммит харыйа аарас устарыныан дьүрүмнэри оонньуоҕа. Ити үөрүүнү-көтүүнү бэһаар уота өлбөөрдүбэтин туһугар хас биирдии киһи Саҥа дьыллааҕы харыйаны туруоруу, бырааһынныыгы ыытыыга уоттан сэрэхтээх буолуу быраабылаларын тутуһарыгар бэкэрэбит. Онуоха маннык булгуччулаах кордөбүллэр баалларын өссө тегул саныатабыт.

Харыйаны инэлиттэн итэҕэһэ суох аанньаах хөнкө суулларбат бөҕө олоххо туруорулларбатэх. Киирэр-тахсар аарыны ол-бу маллаан, миэбэлиэн мөһөйдэтиллэ суохтаах. Харыйа тула биир метриэн итэҕэһэ суох дьэ аасыһарыгар аһаҕас миэстэ хаалларыллыахтаах. Оттон аарас көбүөрдэр, уоту тутэннин хабар сабыылар, о.д.а. харыйаттан 2 метр тэйиччи буолуохтаахтар. Дьэ барыта харыйа аарас уотунан дьүрүмнэрин собулуур. Итиннэхэ стеариновай чүмэчилэри туһаныы булгуччулаахтык бобуллар. Оттон электроламбалар комолөрүнэн умалыыга эилэммэ уопсай предохранителлээх штепсельнэй розеткаҕа эрэ холбонуллар. Итиннэхэ быстах проводтары туһаныы көҥүллэммэт. Харыйаны уотунан сырдатыыга 12 вольтаах электроламбалар туһаныллыахтаахтар. Электрическэй звонок, телефон проводтарын, атын да молтох изоляциялаах проводтары туһаныы букатын табыллыбат. Харыйаны инэртэтиигэ уоттан көмүскэнэр средстволарынан обработкалламматах бавта, маарылаабатах, кумаҕыттан оҕонньуллубут гирляндалар, целлулоиднай өҥөһуктар эмиэ куттаалаахтар. Оннук көҥүллэммэттэр. Уоттан көмүскэнэр састабы киһи бэйэтэ оҥоруон сөп. Холобур, МС составбы оҥоруохтаах 72 бырыһыан уу, 20 бырыһыан диаммоний фосфата, 5 бырыһыан аммоний сулфата уонна 3 бырыһыан керосиновай контакт (химическай вещество, баһаарынай чааска баар) туһаныллаллар.

Баһаартан сэрэхтээх буолууга дьүһүруустубаны үчүгэйдик олохтоохун улахан оруоллаах. Үгүс сбъектар көрүүтэ-харайыыта суох хааланнар, дьон дьаһаҕай сыһыыныттан уонна быльаатыыларга үгүс. Оннук мөлтөхө ураты болҕомтолоох буолуохха. Иккиһинэн, баһаары утары охсуһар тэриллэриниэн, средстволагынан эрдэттэн хаһаччыныахха. Олорго кинтсиэхтэрин сеп: уулаах биэдэрэлэр, огнетушителлэр, халыҥ покрывалалар.

Саҥа дьыл бырааһынныгын тэрийиҥэ аналлыыт комиссия ити туһунан эмиэ толкуйдуура, харыйаны туруоруон иннинэ баһаарынай чаас үлэһиттэриттэн көҥүллэллара, субалаттара, тэриллэтиигэр баһаарынай пожнадзор эбэһээтэлиниэй.

Пост уот турар түбэлтэтигэр тугу гыныахтааҕар чуолкай ыйыныскардинии ылбыт буолуохтаах.

Уот турбутун көрбүт киһи тута 01 эбэтэр 21-510 №№-дэрдээх телефоннарыныан биллэрэрэ, байэтэ уоту умуллариыга бастаны дьаһаллары ылара наада. Биллэрээччи, баһаат буолбут миэстэтин аадырыһын, ураты ыйын туран, чуолкайдык этиэхтээх, байэтин аатын-суолун этэрэ эмиэ эбэһээтэлиниэй. Уот турар түбэлтэтигэр, бастатан туран, итиннэхэ оссо эрэсиэх матыыйаллары, холобур, газовай баллоннары, халбарытыыга, дьону, ордук сыаналаах баайы дуолу быыһаһыыга болҕомто ууруллуохтаах.

Баһаар хаһан баҕарар улахан ночоот, харах уута, уолубуу арыстаах. Онон быраабыыпыык уоруутун-котуутун киэн олөөрдубатын туһугар итэ сэрэтиилэри тутуһуу.

В. ГАРБУЗ,
госпожнадзор инспекциятын начальника.

БЫЙЫЛГЫ ЗАНЯТИЕЛАР ТУГУ КӨРДӨРДУЛЭР

(Бүтүүтэ. Иннин 3 с стр. көр).

ла хаһыакка бэчээттэммит материаллардын практическайдык үлэҕэ туһаныы ситэтэ суох. Дьиҥэр, ким ханна уонна тугу үлэлиритэ тугулута суох совхоһун, оройуонун экономикатын бөдөргөтүүгэ активнай кыттыыны ыларын сүрүн сыал-сорук оҥостуохтаахпыт. Кэтэхтэн оскуола нодьуүһүн үрдэтэр атын хэннык суоллар баалларай? Ити туһунан хаһаайыстыбанай салайааччылар, экономическай сулууспа үлэһиттэрэ, атын да специалистар саналарын эталлэрэ наада.

Хаһыат кэтэхтэн экономическай оскуолата калар сылга үлэтин саҥа программаныан салгыаҕа. Кэтэхтэн оскуолаҕа оройуоннаҕы производственнай кооперативнай холбоһук управлениетын кылаабынай экономиһа М. М. Окоемшников салайан ыытыаҕа. Киһи бэйэлэтэ һөһүллэбит көтүтүүлэри учуоттуу, болҕомтоҕо ылыа диэн эрэнэбит.

А. МАКАРОВ,
хаһыат тыла хаһаайыстыбатын отделын сэбиэдиссэйэ.

«Чурапчы» совхоз администрацията, парткома, профкома совхоз кырдьаҕас рабочайа

НАМЫТАРОВА Мария Петровна

уһун ыарахан ыарыытын олбүтүнэн бокуонньук оҕолоругар дириҥ кутурбаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр ийэбит, балтыбыт, аймахпыт

НАМЫТАРОВА Мария Петровна

уһун ыарахан ыарыытын б. дь. ахсынньы 23 күнүгэр олбүтүн, дириҥник курутуйан туран, бары биллэр дьоммутугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, убайдара, аймахтара.

Редактор И. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678200 с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор —21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

«САҢА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж— 3983 экз.

ЗАКАЗ № 154. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а»